

Myndigheten för
samhällsskydd
och beredskap

Uppföljning av arbetet med riskhanteringsplaner med genomförandetid 2016-2021.

Enligt förordningen (2009:956) om
översvämningsrisker

Uppföljning av arbetet med riskhanteringsplaner med genomförandetid 2016-2021

© Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB)

Enhet: Enheten för arbete med naturolyckor och klimatanpassning, RO-NK

Text: RO-NK

Publ nr: MSB2357 - mars 2024

Innehåll

BAKGRUND	4
Översvämningsdirektivets, tre olika delar	4
Riskhanteringsplaner inom cykel 1	4
1 INTRODUKTION	6
2 ÅTGÄRDER	7
2.1 Totalt antal åtgärder i cykel 1	7
2.2 Åtgärds kategorier.....	7
2.3 Prioritering av åtgärder	8
3 UPPFÖLJNING	9
3.1 Hanterade åtgärder under cykel 1	9
3.2 Kategorisering av åtgärder	9
3.3 Prioritering av åtgärder	10
3.4 Uppföljning av åtgärdernas status fördelat per prioritetsklass	10
Prioritetsklass "kritisk"	10
Prioritetsklass "våldigt hög"	11
Prioritetsklass "hög"	11
Prioritetsklass "måttlig"	11
Prioritetsklass "låg"	12
4 ERFARENHETER	13
4.1 Måluppfyllelse	13
4.2 Fortsatt arbete med de nya riskhanteringsplanerna.....	14
4.3 Fortsatt arbete inom de områden som inte identifierades under cykel 2	14

Bakgrund

Förordningen (2009:956) om översvämningsrisker (nedan översvämningsförordningen) baseras på EU:s direktiv 2007:60/EG om att hantera översvämningsrisker och dess risker. Förordningens syfte är att minska konsekvenser och reducera risker samt öka förmågan att hantera en omfattande översvämningsrisk för områden som identifierats ha betydande översvämningsrisk. Arbetet består av tre steg per cykel och varje cykel omfattar sex år.

Översvämningsdirektivets, tre olika delar

Steg 1, innebär identifiering av områden där konsekvenserna av en översvämningsrisk kan bli omfattande. En nationell screening utförs av MSB för att identifiera de mest utsatta och känsligaste områdena.

Steg 2, innebär framställning av hot- och riskkartor för de identifierade områdena. Hotkartor visar översvämningsutbredningen och riskkartor visar risker och sårbarheter inom översvämningsområdet för respektive identifierat område. Hotkartorna tas fram av MSB och riskkartorna tas fram av respektive berörd länsstyrelse.

Steg 3, innebär att riskhanteringsplaner framställs av respektive berörd länsstyrelse. Informationen till riskhanteringsplanerna baseras på hot- och riskkartorna och dess bedömda konsekvenser. För att länsstyrelserna ska kunna framställa riskhanteringsplanerna används MSB:s vägledning och MSB:s föreskrift om riskhanteringsplaner (MSBSF 2013:1).

Riskhanteringsplanen ska beskriva hur de hot- och risker som identifierats för varje område ska hanteras och vilka åtgärder som behöver vidtas för att begränsa konsekvenserna av en omfattande översvämningsrisk utifrån direktivets fyra fokusområden; människors hälsa, miljö, kulturarvet och ekonomisk verksamhet.

Riskhanteringsplaner inom cykel 1

Under 2011 identifierade och beslutade MSB om 18 områden med betydande översvämningsrisk. Alla områdena identifierades utmed sjöar och vattendrag.

12 olika länsstyrelser berördes och respektive länsstyrelse framställde och fattade beslut om riskhanteringsplanerna i den första cykeln under 2015. Varje riskhanteringsplan berör endast en liten del av ett vattendistrikts geografiska område och koncentreras till tätortsområdet.

Samtliga 18 riskhanteringsplaner och dess åtgärder har följts upp efter genomförandetiden. Uppföljningen baseras på länsstyrelsernas uppgifter om hur arbetet har genomförts och om riskhanteringsplanernas mål och åtgärdernas syften har uppnåtts. Länsstyrelserna och berörda kommuner samt eventuellt övriga aktörer har under genomförandetiden arbetat med åtgärderna

Under cykel 1 identifierades följande områden med betydande översvämningsrisk längs sjöar och vattendrag.

Figur 1. Karta med identifierade områden med betydande översvämningsrisk under cykel 1.

Nedanstående **Tabell 1.** Orter identifierade med betydande översvämningsrisk under cykel 1 visar de områden som identifierades med betydande översvämningsrisk under cykel 1.

Tabell 1. Orter identifierade med betydande översvämningsrisk under cykel 1

Område	Område	Område
Edsbyn	Kristianstad	Uppsala
Falun	Kungsbacka	Vansbro
Göteborg	Lidköping	Vännäsby
Haparanda	Lindesberg	Värnamo
Jönköping	Malung/Sälen	Älvsbyn
Karlstad	Stockholm	Örebro

1 Introduktion

Länsstyrelsernas har ansvar för att framställa riskhanteringsplaner enligt förordningen (2009:956) om översvämningsrisker. MSB har ytterligare reglerat arbetet med riskhanteringsplanerna i föreskriften om hantering av översvämningsrisker (MSBFS 2013:1) samt tog under 2014 fram en vägledning kopplat till arbetet.

Länsstyrelserna ansvarar för att samordna innehållet med berörd lagstiftning och annat relevant arbete i riskhanteringsplanen, för att översvämningsdirektivets syfte ska kunna uppnås.

Riskhanteringsplanerna ska beskriva hur riskerna inom det identifierade området bör hanteras för att konsekvenserna av en omfattande översvämning ska kunna minskas.

Utifrån hot- och riskkartorna i steg 2, fastställs mål i riskhanteringsplanen för hantering av översvämningsrisken. Vid fastställandet av målen ska länsstyrelsen särskilt beakta möjligheten att minska ogynnsamma följder av en översvämning för fokusområdena människors hälsa, miljön, kulturarvet och ekonomisk verksamhet.

Planen redovisar åtgärder som syftar till att uppnå dessa mål. Riskhanteringsplanen ska behandla alla aspekter av hanteringen av översvämningsrisker med inriktning på förebyggande, skydd och beredskap, inbegripit översvämningsprognoser och system för tidig varning. De olika avrinnings- eller delavrinningsområdenas särdrag ska beaktas.

Under arbetets gång samverkar länsstyrelserna med kommuner, regionala intressenter, allmänheten samt berörda organisationer och aktörer.

2 Åtgärder

För varje identifierat område ska åtgärder i riskhanteringsplanen tas fram för att visa vad som behöver utföras för att minska konsekvenserna av en betydande översvämning. I riskhanteringsplanen bör åtgärder finnas med för alla aspekter av hantering av översvämningssrisker och därmed innehåller riskhanteringsplanerna en mängd olika typer av åtgärder och ställningstaganden.

2.1 Totalt antal åtgärder i cykel 1

För samtliga 18 områden har länsstyrelserna och kommunerna arbetat med totalt 282 åtgärder. I början redovisades 306 separata åtgärder men några har tagits bort och andra slogs samman. Den nu redovisade statistiken bygger på 282 åtgärder. Endast ett fåtal åtgärder har under genomförandetiden reviderats, slagits samman med annan åtgärd eller omarbetats till annan mer lämplig åtgärd.

Ytterligare 35 åtgärder har redovisats enligt annan lagstiftning. Dessa återfinns i sex olika riskhanteringsplaner och finns inte medtagna i uppföljningsstatistiken.

I denna första cykel av arbetet med översvämningdirektivet har de flesta åtgärder varit av utredande eller kunskapsuppbyggande karaktär.

2.2 Åtgärds kategorier

Enligt EU ska åtgärder i riskhanteringsplanerna vara indelade i kategorier då åtgärds kategori är obligatoriskt att rapportera.

EU:s kategorier för åtgärder

- **Förebyggande åtgärd.** Vidtas i översvämningsshotat område, via t.ex. fysisk planering, politiska beslut eller annan relevant reglering. Åtgärden kan även innebära borttagning eller flytt av byggnad och verksamhet samt annan övrig fysisk förebyggande åtgärd.
- **Skyddsåtgärd.** Åtgärd för att bl.a. via naturliga/konstgjorda system eller infiltrering minska översvämningssriskerna. Flödesreglering ingår och andra åtgärder med effekter på hydrologiska förhållanden samt fysiska åtgärder.
- **Beredskapsåtgärd.** Åtgärd som kan utgöra prognos- och varningssystem, beredskapsplanering, insatsplanering, åtgärder för att öka allmänhetens beredskap och medvetenhet.
- **Återställningsåtgärd.** Åtgärden ska bl.a. stärka människors psykiska och sociala hälsa, katastroffonder, arbetslöshetsersättning. Här ingår miljörestaurering etc samt erfarenhetsåtgärder.

2.3 Prioritering av åtgärder

Åtgärder i riskhanteringsplanen ska prioriteras. Prioriteringen bör i huvudsak bygga på att uppnå de övergripande målen och att skydda intressen inom de fyra fokusområdena.

Skydd av människors hälsa och samhällsviktiga verksamheter bör prioriteras högt.

Särskild vikt bör läggas på förebyggande arbete samt skydd och beredskap, vilket även omfattar översvämningsprognoser och tidig varning.

Åtgärder ska enligt EU:s rapporteringssystem prioriteras då prioritetsklass är obligatoriskt att rapportera.

EU:s prioritetsklasser för åtgärder

- Kritisk
- Väldigt hög
- Hög
- Måttlig
- Låg

3 Uppföljning

Länsstyrelserna har både under och efter genomförandetiden redovisat till MSB hur arbetet med planerna utvecklats och vad som har uppnåtts under den första cykeln. Av de 18 identifierade områdena är 10 fortsatt identifierade under cykel 2. Om ett område är fortsatt identifierat finns möjlighet att flytta över löpande eller ej avslutade åtgärder till riskhanteringsplanen för cykel 2 med genomförandetiden 2022-2027.

3.1 Hanterade åtgärder under cykel 1

Av de totalt 282 åtgärderna har 60 % genomförts och färdigställt. 35 % av åtgärderna är pågående eller av löpande karaktär även efter cykel 1.

Med pågående eller löpande åtgärd avses att åtgärden är av mer eller mindre kontinuerlig karaktär och kommer att vara ett löpande arbete framgent eller under en tidsperiod.

Endast ca 5% av åtgärderna har utgått eller inte åtgärdats.

Nedanstående Tabell 2 visar åtgärdernas status när cykeln avslutades.

Tabell 2. Åtgärdernas status vid den första cykelns slut

Status	Procentuell fördelning
Genomförd eller avslutad	60 %
Pågående, löpande och/eller överförd till ny riskhanteringsplan	35 %
Delvis genomförd och/eller utgått	5 %

3.2 Kategorisering av åtgärder

Nedanstående Tabell 3, visar fördelningen av de totalt 282 åtgärderna per åtgärdskategori. Hälften av åtgärderna är av förebyggande karaktär och ca 40 % av åtgärderna är av beredskapskaraktär. Övriga kategorier fördelar sig på resterande ca 10%.

Tabell 3. Fördelning av åtgärder per kategori.

Åtgärdskategori	Antal	Procentuell fördelning
Förebyggande åtgärd	138	49%
Skyddsåtgärd	27	9,5%
Beredskapsåtgärd	111	39%
Återställningsåtgärd	4	1,5%
Övrigt	2	1%

3.3 Prioritering av åtgärder

Vid framtagandet av riskhaneringsplanen ska åtgärder prioriteras efter väsentlighet för att de ska kunna minska konsekvenserna av en omfattande översvämning.

Nedanstående Tabell 4 visar fördelning av de totalt 282 åtgärderna per kategori. Majoriteten av åtgärderna under cykel 1 bedömdes ha prioriteringsklass "väldigt hög" eller "hög" prioritet.

Tabell 4. Fördelning av åtgärder per prioriteringsklass.

Prioriteringsklass	Antal	Procentuell fördelning
Kritisk	18	6,5 %
Väldigt hög	53	53 %
Hög	124	44 %
Måttlig	69	24,5 %
Låg	18	6,5 %

3.4 Uppföljning av åtgärdernas status fördelat per prioriteringsklass

Åtgärdernas status fördelat per prioriteringsklass har följts upp och redovisas i tabellerna nedan.

Nedan redovisas uppföljning av åtgärdernas status per prioriteringsklass vid tiden för den första cykelns slut.

Prioriteringsklass "kritisk"

Nedan visas i tabell 5 att 18 åtgärder bedömts ha kritisk prioritet.

Av dem har 56 % avslutats, 22 % har förts över till den nya riskhaneringsplanen och 22 % är av löpande karaktär.

Tabell 5 Status för åtgärder för prioriteringsklass "kritisk"

Status	Antal	Procentuell fördelning
Avslutad	10	56 %
Överförd	4	22 %
Pågående/Löpande	4	22 %

Prioritetsklass "väldigt hög"

Nedan visas i Tabell 6 att 53 åtgärder har bedömts ha väldigt hög prioritet. Av dem har 58,5 % avslutats, 15 % har överförts till den nya riskhanteringsplanen, 24,5 % är av löpande karaktär och 2 % har inte hanterats.

Tabell 6. Status för åtgärder för prioritetsklass "väldigt hög"

Status	Antal	Procentuell fördelning
Avslutad	31	58,5 %
Överförd	8	15 %
Pågående/Löpande	13	24,5 %
Ej hanterad	1	2 %

Prioritetsklass "hög"

Nedan visas i Tabell 7 att 124 åtgärder har bedömts ha hög prioritet. 56 % av dem har avslutats, 23 % är av löpande karaktär, 12 % har förts över till den nya riskhanteringsplanen och 10 % har inte hanterats.

Tabell 7 Status för åtgärder för prioritetsklass "hög"

Status	Antal	Procentuell fördelning
Avslutad	69	56 %
Pågående/löpande	28	23 %
Överförd	15	12 %
Ej hanterad	12	ca 10 %

Prioritetsklass "måttlig"

Nedan visas i Tabell 8 att 69 åtgärder har bedömts ha måttlig prioritet. 57 % av dem har avslutats, 38 % är av löpande karaktär och 6 % har inte hanterats.

Tabell 8. Status för åtgärder för prioritetsklass "måttlig"

Status	Antal	Procentuell fördelning
Avslutad	39	57 %
Pågående/löpande	26	38 %
Ej hanterad	4	6 %

Prioritetsklass "låg"

Nedan visas i Tabell 9 att 18 åtgärder har bedömts ha låg prioritet. 28 % av dem har avslutats, 55,5 % är av löpande karaktär och 16 % har inte hanterats.

Tabell 9 .Status för åtgärder för prioritetsklass "låg"

Status	Antal	Procentuell fördelning
Avslutad	5	Ca 28 %
Pågående/löpande	10	Ca 55,5 %
Ej hanterad	3	Ca 16,5 %

4 Erfarenheter

4.1 Måluppfyllelse

De flesta länsstyrelser anger att målen i riskhanteringsplanerna till stor del eller delvis har uppfyllts. Av de framtagna målen var många av mer långsiktig karaktär och har förts över eller omformulerats inför den andra cykeln. En länsstyrelse uppger att målen för kulturarvet inte har kunnat uppnås under den första cykeln.

Åtgärderna under den första cykeln var huvudsakligen av utredande eller kunskapshöjande karaktär. Detta har inneburit att ny information och i viss mån även arbetssätt utvecklats vilket gynnar det fortsatta mer långsiktiga arbetet att bedöma, minska risker, hantera och vidta åtgärder mot omfattande översvämningar.

Flera länsstyrelser anger att det är svårare att nå uppsatta mål för bebyggelse och infrastruktur än det är för övriga mål. Ett långsiktigt arbete krävs och en del mål behöver omformuleras.

Flertalet av länsstyrelserna anger att arbetet inneburit en positiv utveckling men att mycket arbete återstår men de bedömer att de har tagit steg framåt i arbetet.

Nya samarbetsformer har skapats även internt på länsstyrelserna. Samverkan inom och mellan olika verksamheter har utvecklats. Informationsmaterial har tagits fram, åtgärder har vidtagits, nya åtgärder har formulerats och arbetet har positivt gått framåt för att öka säkerheten och minska konsekvenser av omfattande översvämningar.

Flera länsstyrelser anger att prognos- och varningssystem har inrättats och att nödvattenplaner och vattenskyddsområden har tagits fram.

En länsstyrelse uppger att strukturplaner för översvämningssäkring har utvecklats tillsammans med kostnad/nytt- och multikriterieanalyser.

En länsstyrelse uppger att en skyddsvall har uppförts.

Flera länsstyrelser anger att arbetet med riskhanteringsplanerna gett samhällsplaneringen en positiv utveckling. En länsstyrelse uppger att åtgärder inom fysisk planering även har en positiv inverkan på åtgärder som vidtas inom vattenförvaltningen.

Ofta går arbetet med riskhanteringsplanerna hand i hand med klimatanpassningsarbetet.

De svårigheter i arbetet med riskhanteringsplanerna som länsstyrelserna påpekat är bland annat att finansiering saknas och att det finns politiska hinder.

Kommunernas möjligheter att vidta åtgärder i den bebyggda miljön är begränsade p g a att det ofta saknas resurser i form av tid och praktisk tillämpning.

4.2 Fortsatt arbete med de nya riskhanteringsplanerna

De flesta länsstyrelserna anger att de åtgärder som är pågående eller av löpande karaktär har överförts till de nya riskhanteringsplanerna samtidigt som målen har omformulerats och nått en högre mognadsgrad.

Länsstyrelserna ser positivt på den fortsatta utvecklingen av arbetet med översvämningståtgärder och klimatanpassning inom de identifierade områdena med betydande översvämningrisk.

4.3 Fortsatt arbete inom de områden som inte identifierades under cykel 2

En länsstyrelse uppger att målen för kulturarvet inte har kunnat uppnås men att arbete fortsätter och är av löpande karaktär.

Flera länsstyrelser uppger att arbetet med riskhanteringsplanerna har inneburit lärdomar som kommer att gynna det fortsatta arbetet med översvämningssproblematiken.

De målsättningar och de nya kunskaper som erhållits kommer att vara en naturlig del i den fortsatta samhällsutvecklingen där hänsyn till översvämningriskerna kommer att tas. De visar även på annan kunskapsutveckling som bidrar till att kunna hantera översvämningriskerna. Sammanfattningsvis har de identifierade områdena blivit mer resilienta mot översvämningrisken.

Myndigheten för
samhällsskydd
och beredskap